

บทที่ ๑

บทนำ



ในระยะหลังนี้ความสำคัญของอุตสาหกรรมได้ทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกระจายการเศรษฐกิจ (economic diversification policy) จึงมุ่งส่งเสริมการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น เพื่อช่วยมิให้เศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว กังจะเห็นได้จากการขยายตัวของระบบอุตสาหกรรมไทยจากปี ๒๕๐๔ - ๒๕๑๔ ในตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๑.๑

การขยายตัวของระบบอุตสาหกรรมไทย จากปี ๒๕๐๔ - ๒๕๑๔

ปี	มูลค่าเพิ่ม (ราคาปี ๒๕๐๕) (ล้านบาท)	% ของ GNP	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม
๒๕๐๔	๗,๓๒๐	๑๓.๐๗	๒๓,๐๖๒
๒๕๐๕	๘,๐๑๓	๑๓.๕๙	๒๔,๕๕๗
๒๕๐๖	๘,๙๙๗	๑๔.๑๒	๒๗,๓๓๖
๒๕๐๗	๙,๓๑๐	๑๓.๘๗	๒๙,๕๓๐
๒๕๐๘	๑๐,๖๕๔	๑๔.๘๗	๓๘,๖๕๑
๒๕๐๙	๑๒,๓๕๕	๑๕.๕๔	๔๑,๒๑๒
๒๕๑๐	๑๓,๗๙๕	๑๕.๘๗	๔๓,๕๐๖
๒๕๑๑	๑๕,๑๕๗	๑๖.๐๙	๔๕,๓๒๙
๒๕๑๒	๑๖,๖๘๐	๑๖.๒๓	๔๗,๓๐๐
๒๕๑๓	๑๘,๔๕๖	๑๖.๕๑	๕๐,๓๐๐
๒๕๑๔	๒๒,๐๘๐	-	๕๓,๐๐๐ (ประมาณ)

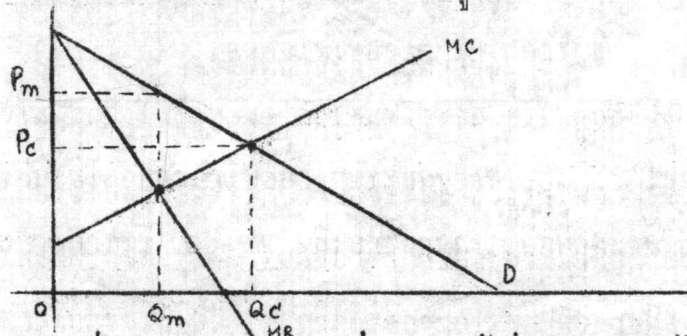
ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และกองควบคุม
โรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

เมื่อการผลิตขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและผลิตสินค้าต่าง ๆ กัน โครงสร้างของตลาด
ของอุตสาหกรรมย่อมจะมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น อุปสรรคในการที่จะเข้าไปแข่งขันของ
ผู้ผลิตรายใหม่ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการผลิตในระยะหลังนี้ส่วนมากเป็นการ
ผลิตขนาดใหญ่ต้องใช้เงินลงทุนสูง เงินทุนจึงเป็นอุปสรรคอย่างสำคัญในการเข้ามาแข่ง
ขันของผู้ผลิต ประกอบกับรัฐบาลได้ถือเอาการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นเป้าหมายหลักของ
รัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงได้มีการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมบางประเภท
โดยอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลนี้จะได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ ซึ่งอาจ
จะใช้วิธีการตั้งกำแพงภาษีสินค้าที่ผลิตได้และลดภาษีวัตถุดิบและวัสดุที่จำเป็นต่อการผลิต
หรือระงับการเข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้น เมื่ออุตสาหกรรมที่มีอยู่ผลิตสินค้าได้ในปริมาณที่มาก
เกินกว่าความต้องการแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้โครงสร้างของตลาดก็ย่อมจะต่างจากตลาดที่มี
การแข่งขันโดยแท้จริง (pure Competition) มากขึ้นเปลี่ยนเป็นตลาดที่มีผู้ขาย
เพียงคนเดียว (monopoly) ตลาดที่มีผู้ขายน้อย (Oligopoly) หรืออาจเข้าลักษณะ
ที่เป็นแบบ monopolistic competition เป็นต้น ซึ่งในตลาดลักษณะต่าง ๆ เหล่า
นี้ผู้ผลิตย่อมจะมีอำนาจผูกขาดได้ในระดับต่าง ๆ การผูกขาดในที่นี้คำนึงถึงความสามารถ
ของผู้ผลิตในการที่จะควบคุมราคาปริมาณการผลิต การขาย การวิจัย การตลาดต่าง ๆ
มากกว่าที่จะคำนึงถึงเพียงจำนวนผู้ผลิต

ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แต่เดิมถือว่าการผูกขาดนี้เป็นสิ่งที่ผู้ผลิตเอาเปรียบ
ผู้บริโภคในขณะที่การแข่งขันอย่างแท้จริงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคมากกว่า ซึ่ง
ความคิดนี้มีมาตั้งแต่สมัยของ Adam Smith โดยชี้ให้เห็นถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นเนื่องจาก
อุตสาหกรรมมีการผูกขาดดังนี้

๑. พิจารณาทางค่านประสิทธิภาพของการผลิต โดยแสดงให้เห็นว่าในตลาดที่
มีการผูกขาดนั้นปริมาณการผลิตสินค้าจะน้อยกว่าแต่ราคาจะสูงกว่าในตลาดที่มีการ

แข่งขันโดยแท้จริง โดยพิจารณาภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ต้นทุนการผลิตและอุปสงค์ของสินค้า ทั้งในตลาดที่มีการผูกขาดและตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงนั้นเหมือนกัน แล้วนำเอา ปริมาณการผลิตและราคา มาเปรียบเทียบกัน ดังรูปที่ ๑



ในกรณีที่อุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันโดยเสรีนั้น ผู้ผลิตจะทำการผลิต ณ ระดับที่ $MC=P$ คือที่ OQ_c และขายตามราคาที่ถูกกำหนดคือ OP_c แต่ถาสถานการณ์เปลี่ยนไปเป็นตลาดที่มีการผูกขาด โดยอาจจะเกิดขึ้นจากการที่ผู้ผลิตรายหนึ่งซื้อกิจการของผู้ผลิตรายอื่นทั้งหมด แต่จากการที่มีผู้ผลิตแต่เพียงผู้เดียวนี้ไม่ก่อให้เกิดมีการประหยัดหรือการไม่ประหยัดเกิดขึ้น (ตามข้อสมมุติ คือ MC เท่ากันไม่ว่าจะเป็นตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงหรือตลาดที่มีการผูกขาด) แต่ผู้ผูกขาดจะแสวงหากำไรสูงสุด ณ จุดที่ $MC = MR$ ซึ่งจะทำได้คือเมื่อลดปริมาณการผลิตลงเหลือ OQ_m และจะคงขายในราคาสูงถึง OP_m เมื่อเปรียบเทียบกับตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงแล้วจะเห็นว่าในกรณีที่มีการผูกขาดนั้น ผู้ผลิตจะผลิตสินค้าในปริมาณที่น้อยกว่า แต่ขายในราคาที่สูงกว่าเสมอ ตราบเท่าที่เส้นอุปสงค์ของตลาดมีลักษณะลาดเอียงซ้าย (Slope downward)

๒. พิจารณาทางด้านการจัดสรรทรัพยากร (Allocation of Resource)

ในตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงนั้น ในระยะยาวผู้ผลิตจะต้องทำการผลิต ณ จุดที่ AC ต่ำที่สุดและ $MC = P$ (MC แสดงให้เห็นถึงต้นทุนในการผลิตสินค้าหน่วยสุดท้าย และ P เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงราคาที่ผู้บริโภคเต็มใจจะซื้อ ซึ่งเท่ากับ MC) แสดงให้เห็นถึงว่าทรัพยากรที่มีอยู่ได้ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดแล้ว ไม่มีทางอื่นที่จะใช้ได้ดีกว่านี้อีกและในสถานการณ์ที่ $P = MC$ นี้เป็นสถานการณ์ที่ดีที่สุดตามหลักของ Parato ทั้งนี้

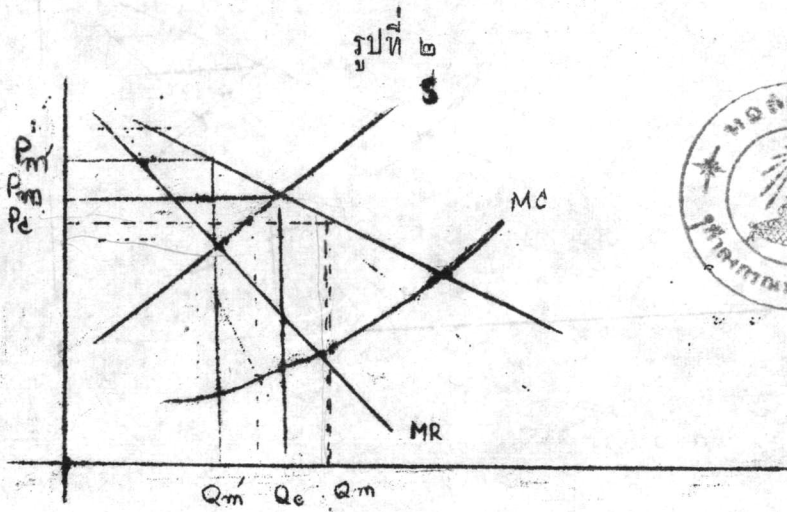
เพราะว่าในสถานการณ์นี้ผู้บริโภคคนหนึ่งไม่สามารถที่จะได้รับความพอใจเพิ่มขึ้น โดยที่ไม่ทำให้ความพอใจของผู้อื่นลดลงได้อีก ตรงกันข้ามกับในกรณีของตลาดที่มีการผูกขาดนั้น ในระยะยาวผู้ผลิตสามารถที่จะทำการผลิตอยู่ได้ในระดับที่ $P > MC$ ซึ่งแสดงถึงว่าผู้บริโภคยังคงต้องการที่จะซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่ควรที่จะถูกนำมาใช้ในการผลิตนี้เพิ่มมากขึ้น แต่ในกรณีที่มีการผูกขาดนั้นมีการป้องกันการเข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้น อันจะทำให้ราคาสินค้าลดต่ำลงได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปในทางอื่นที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่า ทำให้การจัดสรรทรัพยากรทั้งหมดเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในสถานการณ์นี้ถ้าพิจารณาตามหลักของ Parato แล้วจะเห็นว่าผู้บริโภคสามารถที่จะได้รับความพอใจเพิ่มขึ้นได้ถ้าการผลิตของผู้ผูกขาดจะไปสู่จุดที่ $MC = P$ ดังนั้นสถานการณ์ในตลาดที่มีการผูกขาดนี้จึงไม่เป็นสถานการณ์ที่ดีที่สุดตามหลักของ Parato

จากการพิจารณาถึงผลเสียของตลาดที่มีการผูกขาดดังกล่าวแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นถึงว่า การผูกขาดจะเป็นผลเสียถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างมาก ดังนั้นควรที่จะต้องมีนโยบายควบคุมหรือป้องกันการผูกขาดนั้น ซึ่งอาจจะออกเป็นกฎหมาย เช่น พวก Antitrust Law ต่าง ๆ และให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้มีการแข่งขันกันได้อย่างเสรี ยกเว้นอุตสาหกรรมบางประเภทที่ไม่อาจให้มีการแข่งขันได้ เช่น พวกสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ถนน ในกรณีเช่นนี้ต้องอาศัยการผูกขาดถึงจะทำการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเชื่อว่าการผูกขาดจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ระบบเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว นั้นได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ใคร่พิจารณาเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากอุตสาหกรรมมีการผูกขาด ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

๑) ก่อให้เกิดการประหยัด (Economies of Scale) จากข้อสรุปที่ว่า ในตลาดที่มีการผูกขาดนั้นผู้ผลิตจะผลิตสินค้าในปริมาณที่น้อยกว่าแต่ขายในราคาที่สูงกว่าตลาดที่มีการแข่งขัน โดยแท้จริงนั้นเป็นการพิจารณาภายใต้ข้อสมมุติที่ว่า ต้นทุนการผลิตไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปในเมื่อมีการผูกขาดเกิดขึ้น แต่ถ้านิยามที่อุตสาหกรรมได้เปลี่ยนเป็น

อุตสาหกรรมที่มีการผูกขาดนั้นทำให้การผลิตมีขนาดใหญ่ขึ้น การผลิตมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตลดลงและสามารถขยายปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นได้ เป็นผลทำให้ราคาสินค้าลดต่ำลงในขณะที่เดียวกันด้วยและราคาที่ลดลงนั้นอาจจะต่ำกว่าราคาในตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงก็เป็นได้ ซึ่งแสดงได้ดังรูปที่ ๒



เมื่ออุตสาหกรรมมีการผูกขาดขึ้นและการผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เส้นต้นทุนเลื่อนต่ำลง สามารถขยายปริมาณการผลิตได้มากถึง Q_{Qm} แต่ขายในราคาต่ำเพียง OP_m เท่านั้น ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าในตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริง

๒) ผลที่ต่อความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม ในกรณีของตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงนั้นเป็นการยากที่อุตสาหกรรมจะสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากว่า แรงจูงใจที่จะกระตุ้นให้ผลิตทำการปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้นโดยผลิตสินค้าให้ได้ในราคาต่ำ และขยายการผลิตเพิ่มมากขึ้นเพื่อความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมนั้นมีอยู่แต่เพียงระยะสั้นเท่านั้น เพราะในระยะสั้นนี้ถ้าผู้ผลิตจะสามารถผลิตสินค้าได้ในราคาต่ำ ย่อมจะทำให้ได้รับกำไรเพิ่มมากขึ้น แต่ในระยะยาวแล้วกำไรอันนี้เองจะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ผลิตอื่น เข้ามาแข่งขันเพิ่มขึ้นและผู้ผลิตที่มีอยู่เดิมก็สามารถที่จะลอกเลียนแบบการผลิตได้ด้วย ดังนั้นกำไรที่ได้รับจากการเป็นผู้ริเริ่มปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตก็จะหมดไป ซึ่งการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของตลาดที่มีการแข่งขันโดยแท้จริงนี้ต้องขึ้น

อยู่อย่างมากกับขนาดของกำไรและระยะเวลาที่ยังคงได้รับกำไรอยู่ แต่ในตลาดที่มีการผูกขาดนั้นถ้าผู้ผลิตพยายามปรับปรุงประสิทธิภาพของการผลิต สามารถผลิตได้ในต้นทุนที่ต่ำและได้รับกำไรสูงแล้ว ผู้ผลิตจะยังคงได้รับกำไรในอัตราเช่นนั้นอยู่ตลอดไป ทั้งนี้เพราะว่าในตลาดผูกขาดนั้นสามารถป้องกันการแข่งขันเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นโอกาสที่ผู้ผลิตจะขยายการผลิตหรือปรับปรุงวิธีการผลิตใหม่ อันเป็นผลต่อความเจริญก้าวหน้าของอุตสาหกรรมมีมากกว่า ซึ่งผลที่จะเกิดขึ้นชื่อนี้มีความสำคัญอย่างมากสำหรับประเทศที่กำลังเริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องการความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในสาขาอุตสาหกรรม การที่จะให้อุตสาหกรรมมีการแข่งขันกันอย่างมากในระยะเริ่มต้นนี้อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรม และเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงทั้งผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการที่อุตสาหกรรมมีการผูกขาดเปรียบเทียบกัน เพราะว่าอาจเป็นไปได้เสมอที่ว่าการแข่งขันกันจะทำให้ผู้ผลิตจำเป็นต้องทำการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อจะดำเนินกิจการต่อไปได้และในอุตสาหกรรมที่มีการผูกขาดนั้นความไม่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่พบเห็นอยู่เสมอ เพราะถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะทำการผลิตอย่างไม่มีประสิทธิภาพ แต่ผู้ผลิตก็ยังคงอยู่ได้ไม่ถึงกับล้มละลายไป จากข้อสรุปนี้มีข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ เพียงคำพ้องทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนั้นไม่เพียงพอสำหรับที่จะอธิบายโดยละเอียดถึงโครงสร้างของตลาดในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามการที่จะใคร่รู้ถึงลักษณะและขอบเขตของการผูกขาดในอุตสาหกรรมต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอย่างมาก และวิธีที่จะวัดขอบเขตของการผูกขาดนั้นมีอยู่ ๒ วิธีคือ

๑) พิจารณาจากอัตรากำไรที่ใครรับ ถ้าหากอุตสาหกรรมใดได้รับกำไรในอัตราสูง และใครรับเป็นระยะเวลาานานมาก ซึ่งเป็นเครื่องชี้ทางอ้อมที่แสดงให้เห็นว่าในอุตสาหกรรมนั้นผู้ผลิตรายใหม่ยอมไม่สามารถที่จะเข้าไปแข่งขันได้ หรือกล่าวได้ว่าการแข่งขันไม่ได้ เขาไปมีบทบาทในอุตสาหกรรมนั้นแต่อย่างใด แสดงถึงอุตสาหกรรมนั้นได้มีการผูกขาดเกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติข้อมูลอัตรากำไรที่จะนำมาใช้วัดหาได้ยาก

๒) ใช้ Concentration Ratio โดยวัดถึงส่วนของตลาดของผู้ผลิตที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งถ้าอุตสาหกรรมใดมีค่า Concentration สูงก็อาจแสดงให้เห็นได้ว่าอุตสาหกรรมนั้นมีการผูกขาดเกิดขึ้นได้แต่จะพิจารณาถึงเพียงค่า Concentration อย่างเดียวก็ไม่เป็นการเพียงพอจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น (๑)

- ๑. ความแตกต่างกันของสินค้า (product differentiation)
- ๒. อุปสรรคในการที่จะเข้ามาแข่งขัน (barriers to the entry of new firms)
- ๓. อัตราการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของตลาด (growth rate of market demand)
- ๔. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา (price elasticity of market demand)
- ๕. อัตราส่วนของต้นทุนคงที่ต่อต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น (ratio of fixed to variable cost in the short run)

อุตสาหกรรมที่มีค่าของ Concentration สูง สินค้าที่ผลิตแตกต่างจากสินค้าชนิดอื่นและไม่สามารถจะหาสินค้าชนิดอื่นแทนได้ง่าย การเข้ามาแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ทำได้ยากเนื่องจากมีอุปสรรคมากมาย เช่น กิจการขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่เดิมแล้วได้รับประโยชน์จากการผลิตขนาดใหญ่ มีต้นทุนการผลิตต่ำ การที่จะเข้ามาผลิตเริ่มต้นโดยให้ต้นทุนต่ำเช่นนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ประกอบกับเป็นสินค้าที่มีอุปสงค์เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมนี้จะต้องมีการผูกขาดอยู่ในระดับที่สูง และในปัจจุบันที่ใช้วิเคราะห์โครงสร้างของตลาดทั้งหมดที่กล่าวแล้ว concentration เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมากกับการผูกขาดของอุตสาหกรรม ดังนั้นถ้าจะมุ่งพิจารณาถึงทางด้านการผูกขาดเป็นสิ่งสำคัญแล้ว concentration เป็นปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้เป็นอย่างดี ดังที่

(๑) Richard Caves, American Industry, Structure, Conduct, Performance Prentice - Hall Inc, Engle wood Cliffs, New Jersey 1967

๘

professor Rosenbluth ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ของ concentration และการ
ผูกขาดไว้^(๒) โดยชี้ให้เห็นว่า Concentration เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของ
ตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดผูกขาดซึ่งเกิดจากการที่มีผู้ผลิตเพียงจำนวนน้อยแต่มีส่วน
ควบคุมตลาดเป็นอย่างมาก ซึ่งความสัมพันธ์ของ Concentration และ Monopoly
นี้สามารถที่จะวัดออกมาเป็นตัวเลขได้โดยจึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง**

ดังกล่าวแล้วว่า concentration เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างของ
ตลาดได้เป็นอย่างดี อุตสาหกรรมใดที่มี Concentration สูง แสดงถึงว่าอุตสาหกรรม
นั้นถูกควบคุมโดยบริษัทขนาดใหญ่ซึ่งมีอยู่เพียงจำนวนน้อยในอุตสาหกรรมนั้นอย่างมาก ทำ
ให้โครงสร้างของอุตสาหกรรมของตลาดแบบนี้ใกล้เคียงกับตลาดที่มีการผูกขาด การแข่ง
ขันโดยเสรีเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก การแข่งขันนี้ไม่จำเป็นจะต้องถึงขนาดการแข่งขันโดยแท้
จริง (pure competition)

(๒) Giden Rosenbluth, "Measures of Concentration", Business
Concentration and Price Policy, p 57, 1960.

** Economic theory suggests that concentration is an
important determinant of market behavior and market results. Ceteris
paribus, monopolistic practices are more likely where a small number
of the leading firms account for the bulk of an industry's output than
where even the largest firms are of relatively small importance. Hence,
in the explanation of business policy, the characteristics of an
industry expressed in the concentration index are likely to play an
important part, This relation to the degree of monopoly has motivated
most of the empirical studies involving the measurement of concentration...

อย่างในทฤษฎี เป็นแต่เพียงการแข่งขันที่ควรจะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (workable competition) ก็ยังมีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้ยากและผลที่จะเกิดขึ้นจากการที่อุตสาหกรรมมีการผูกขาดนั้นย่อมจะมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งจะต้องศึกษาโดยละเอียดต่อไป

นักเศรษฐศาสตร์จึงได้ให้ความสนใจในการใช้ concentration เป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์โครงสร้างของอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี ๑๙๓๕ โดยได้ทำขึ้นเป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาโดยใช้ตัวเลขของปี ๑๙๓๕ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่แทบทั้งสิ้น ปัญหาเรื่องการผูกขาดของอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ concentration จึงเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมอย่างยิ่ง ในปี ๑๙๔๕ Leak และ Maizels^(๓) ได้ใช้ตัวเลขของปี ๑๙๓๕ หา concentration เพื่อใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษต่อมาในปี ๑๙๖๐ Evely และ Little ได้ใช้ตัวเลขของปี ๑๙๕๑ ทำการวิเคราะห์เช่นเดียวกับ Leak และ Maizels จนกระทั่งในปัจจุบัน concentration ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในฐานะเป็นเครื่องมือให้เห็นถึงโครงสร้างของอุตสาหกรรมและนักเศรษฐศาสตร์ได้พยายามปรับปรุงวิธีการวัดโดยใช้คณิตศาสตร์ชั้นสูงเข้าช่วย เพื่อ concentration จะได้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในปัจจุบันการคำนวณหาค่า concentration เป็นที่นิยมทำกันอย่างมาก ในประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เป็นต้น ตัวอย่างการคำนวณหาค่า concentration ของสหรัฐอเมริกาในช่วงปีต่าง ๆ ดังตารางที่ ๑.๓

(๓) Alan Armstrong and Anbrey Silberston, "Size of Plant, Size of Enterprise and Concentration in British Manufacturing Industry 1935 - 38," Journal of the Royal Statistical Society, Vol 128, Year 1956, pp. 395 - 420.

ตารางที่ ๑.๓

concentration ของอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกาในปี ๑๙๔๗, ๑๙๕๔, ๑๙๕๕, ๑๙๕๖

อุตสาหกรรม	ปี	% ของมูลค่าขาย		% ของจำนวนคนงาน	
		<u>4Lgst</u>	<u>8Lgst</u>	<u>4Lgst</u>	<u>8Lgst</u>
๒๐๑๑	๑๙๕๖	๓๘.๒	๕๘.๙	๕๑.๕	๕๔.๒
	๑๙๕๕	๓๙.๐	๕๙.๘	๕๒.๙	๕๕.๙
	๑๙๕๔	๔๐.๓	๕๑.๗	๕๓.๖	๕๕.๙
	๑๙๔๗	๔๗.๑	๕๗.๐	๕๗.๑	๕๗.๘

ที่มา : ตาราง A : ๑ หน้า ๑๑๑ (๔)

สำหรับประเทศไทยนั้น ข้อมูลทางด้านอุตสาหกรรมก่อนหน้าปี ๒๕๐๖ นั้น มีอยู่น้อยมาก จนกระทั่งในปี ๒๕๐๗ ซึ่งเป็นปีที่ได้มีการทำสำมะโนอุตสาหกรรมขึ้นเป็นครั้งแรกโดยเก็บรวบรวมข้อมูลของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๐๖ และได้มีการทำสำมะโนอุตสาหกรรมครั้งที่สองในปี ๒๕๑๑ แต่ทั้งสองครั้งไม่ได้มีการคำนวณหาค่า Concentration ใดๆ และไม่ปรากฏว่าได้มีการคำนวณหาค่า concentration ไว้ที่ใด ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นการวิจัยที่ทำขึ้นเป็นครั้งแรก

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

๑) คำนวณหาค่า concentration ของอุตสาหกรรมในประเทศไทย เพื่อที่จะวิเคราะห์โครงสร้างของอุตสาหกรรมว่าจะสามารถที่จะมีอำนาจผูกขาดได้มากน้อยเพียงใด โดยข้อมูลจากการทำสำมะโนอุตสาหกรรมครั้งที่ ๒ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งจะสามารถทำให้ทราบได้ว่าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปี ๒๕๑๐ มีค่า concentration อยู่ในระดับใด (ค่าของ concentration คำนวณจากทางด้าน

(๔) Ralph L Nelson, Concentration in the Manufacturing Industries of the United States, Edited by New Haven and London, Yale Universities Press, 1963.

จำนวนคนงานของ ๔ บริษัทที่ใหญ่ที่สุดเปรียบเทียบกับจำนวนคนงานทั้งหมดของอุตสาหกรรม
นั้น) และได้จัดแบ่งประเภทอุตสาหกรรมออกตามค่า concentration เป็น ๓ ประเภท
ด้วยกันคือ

ก) อุตสาหกรรมที่มีค่า concentration สูง คือมีค่าประมาณ ๖๗% หรือ
มากกว่านั้น อุตสาหกรรมประเภทนี้สามารถจะมีอำนาจผูกขาดได้มากกว่าอุตสาหกรรม
ประเภทอื่น ๆ

ข) อุตสาหกรรมที่มีค่า concentration ขนาดกลางคือมีค่าระหว่าง
๓๔ - ๖๖%

ค) อุตสาหกรรมที่มีค่า concentration ต่ำคือมีค่าประมาณ ๓๓% หรือ
ต่ำกว่านั้น ซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้จะต้องมีการแข่งขันกันมากกว่าประเภทอื่น ๆ ที่ได้
กล่าวแล้ว

๒) จากประเภทอุตสาหกรรมดังกล่าวแล้ว จะได้อะไรบ้างถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลทำ
ให้ค่า concentration อยู่ในระดับเช่นนั้น เช่น การศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรม
มีค่า concentration สูงและเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนไป ค่าของ concentration
ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

๓) วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของ concentration ที่มีต่อปัจจัยอื่นใน
ทางเศรษฐกิจ เช่น อัตรากำไรหรืออัตรากาจางแรงงาน โดยทั่วไปความสัมพันธ์ของอัตรา
กำไรและ concentration ย่อมจะเป็นไปในทางเดียวกัน อุตสาหกรรมที่มีค่า con-
centrationสูง และการเข้ามาแข่งขันเพิ่มทำได้ยากย่อมมีอำนาจผูกขาดเกิดขึ้นได้
โอกาสที่จะได้รับกำไรในอัตราสูงมีอยู่มาก ถ้าวิเคราะห์ข้อมูลของอุตสาหกรรมในประเทศไทย
ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะใด วิเคราะห์โดยใช้ Regression
analysis ในทำนองเดียวกันจะได้วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของ concentration

** การที่ต้องคำนวณยอดรวมของ ๔ บริษัทที่ใหญ่ที่สุด ก็เพราะว่าตามพระราชบัญญัติ
สถิติห้ามเปิดเผยตัวเลขยอดรวมที่ต่ำกว่า ๔ บริษัท

กับอัตราค่าจ้างแรงงาน

๔) ศึกษาเฉพาะกรณีสำหรับอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมที่มี concentration สูงจะได้เลือกศึกษารายละเอียดเฉพาะอุตสาหกรรมลงไป เช่น ตัวอย่างอุตสาหกรรมแก้ว โดยจะได้ศึกษาเหตุที่ทำให้อุตสาหกรรมนี้มีค่า concentration สูงและผลที่มีต่อผู้บริโภคและผู้ผลิตเป็นอย่างไร และในอุตสาหกรรมนี้มีนโยบายอย่างไรในการที่จะรักษาค่า concentration ให้ยังคงสูงอยู่ตลอดไปได้อย่างไร ในทำนองเดียวกันจะได้เลือกศึกษาตัวอย่างของอุตสาหกรรมที่มี concentration ขนาดกลางและต่ำ ศึกษาสาเหตุและพฤติกรรมที่มีต่อตลาด

๕) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะ concentration ของประเทศไทยกับประเทศที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับประเทศไทยและสามารถหาข้อมูลได้ เช่น ประเทศอินเดีย ซึ่งมีสาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาที่มีความสำคัญมากที่สุด และได้พยายามที่จะใช้นโยบายการกระจายเศรษฐกิจโดยให้ความสำคัญแก่สาขาอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมยังพัฒนาไปในลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย คือมีอุตสาหกรรมอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่อุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมสมัยใหม่ จะได้ศึกษาถึงลักษณะ concentration ของอินเดียว่าเป็นอย่างไรแตกต่างหรือคล้ายคลึงกับประเทศไทยอย่างไร ความสัมพันธ์ของ concentration และอัตราค่าจ้างเป็นไปในลักษณะเช่นไร และเมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นแล้วค่าของ concentration จะเปลี่ยนไปในลักษณะใด ซึ่งอาจคาดคะเนได้โดยการศึกษาคู่ตัวอย่างของประเทศที่ได้พัฒนาอุตสาหกรรมจนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นต้น อันเป็นลักษณะหนึ่งที่ว่า concentration ของประเทศไทยจะเปลี่ยนไปได้เช่นนั้น แต่อาจไม่จำเป็นเสมอไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจะเปลี่ยนไปในรูปเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

๖) ศึกษาคุณนโยบายที่ควรจะเป็นไปทางด้าน concentration เช่น การที่จะให้อุตสาหกรรมบางประเภทมี concentration สูงเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่สำหรับ

ประเทศไทยในปัจจุบันโดยวิเคราะห์ถึงผลได้และผลเสียและในระยะยาวแล้วควรหรือไม่ที่จะให้อุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่มี concentration ต่ำ คือสามารถที่จะแข่งขันกันได้อย่างเสรี

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้

เมื่อกำหนดค่า concentration ของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ได้แล้วจะทำให้เห็นถึงโครงสร้างของตลาดของอุตสาหกรรมใดว่าใกล้เคียงกับตลาดผูกขาดหรือตลาดแข่งขันโดยแท้จริงมากน้อยเพียงใด ในกรณีที่พบว่าอุตสาหกรรมใดที่มีค่า concentration สูง มีอำนาจในการผูกขาดมากและผลของการผูกขาดนั้นสามารถทำให้ผู้ผลิตสามารถขึ้นราคาสินค้าได้ ซึ่งผู้ผลิตที่มีอำนาจผูกขาดนี้ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใ้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลได้รับความช่วยเหลือและได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ ทางด้านภาษีอากร ทั้งยังสามารถได้รับกำไรที่เกินกว่าปรกติอีกด้วย ส่วนทางด้านผู้บริโภคในขณะนั้นต้องรับภาระซื้อสินค้าในราคาสูงก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม และปัญหาที่ติดตามมากก็คือความแตกต่างของการกระจายรายได้ ซึ่งเป็นปัญหาที่ร้ายแรงอย่างยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นผลเสียต่อทางด้านการศึกษา รัฐบาลจำเป็นต้องมีนโยบายลดอำนาจการผูกขาดของสังคมลง เช่น อาจส่งเสริมให้มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น หรืออนุญาตให้มีการนำเข้าได้อย่างเสรี แต่ในกรณีที่อุตสาหกรรมบางประเภทที่จำเป็นต้องอาศัยการผลิตขนาดใหญ่ถึงจะคุ้มกับต้นทุนการผลิต ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ตลาดสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมยังมีขอบเขตจำกัดมาก เนื่องจากทางสาขาเกษตรกรรมยังไม่สามารถเป็นตลาดของสินค้าทางด้านอุตสาหกรรมได้ เพราะว่ารายได้โดยเฉลี่ยของเกษตรกรรมไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นเลย ความสามารถในการส่งออกของสินค้าอุตสาหกรรมยังคงมีน้อย อุตสาหกรรมเช่นนี้จำเป็นต้องมี concentration สูง เช่น อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ถึงจะดำเนินการผลิตต่อไปได้และอุตสาหกรรมเหล่านี้มีผลอย่างมากต่อความเจริญก้าวหน้าของสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องให้มีการผูกขาด แต่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายแก้ไขผลเสียที่จะ

ติดตามมา เช่นกัน เช่น การควบคุมราคาสินค้าหรือการใช้นโยบายภาษีอากร เป็นต้น
 ถ้าให้อุตสาหกรรมส่วนใหญ่มี Concentration ถ้าในขณะนี้ จะประสบกับปัญหาทาง
 การตลาดอย่างหนัก ทั้งนี้เพราะการเพิ่มขึ้นของการแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่
 อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้ต้องทำการผลิตต่ำกว่ากำลังการผลิตและบางรายถึงกับ
 ขาดทุนต้องเลิกกิจการไป ซึ่งทำให้ทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดต้องสูญเสีย
 ไปโดยเปล่าประโยชน์

ดังนั้นการศึกษา concentration และการเปลี่ยนแปลงของ concen-
 tration จะทำให้สามารถปรับนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจ
 ได้และไม่จำเป็นที่จะต้องหาวิธีแก้ปัญหาก็เกิดขึ้นติดตามมาเป็นกรณี ๆ ไปอย่าง
 ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมใดที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมก่อน
 หลังเพียงใด เป็นการใช้ทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
 ทั้งยังเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาค่าความแตกต่างของการกระจายรายได้ ๆ อีกด้วย

วิธีการวิจัย

การคำนวณหาค่า concentration ของอุตสาหกรรมในที่นี้โดยใช้ข้อมูล
 จากการสำมะโนอุตสาหกรรมครั้งที่ ๒ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อวิเคราะห์
 โครงสร้างของอุตสาหกรรมในปี ๒๕๑๐ แต่เนื่องจากข้อมูลมีอยู่เป็นจำนวนมากทำให้
 การวิเคราะห์ค่า concentration เป็นไปอย่างจำกัดไม่สามารถที่จะนำไปใช้
 ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการทดสอบผลในทางทฤษฎี ส่วนรายละเอียด
 เกี่ยวกับอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ นั้น ศึกษาจากกองเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนัก
 งานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม